

lapok. Jó kapcsolat alakult ki a közgyűjteményekkel. A tudományos tevékenységen túl a különböző rendezvényeken tartott előadásokkal, a megyei könyvtár évkönyveiben és egyéb kiadványokban megjelent tanulmányokkal, újságcikkekkel vagyunk jelen a szellemi életben.

A levéltár egészének munkáját 2002-ben „*Tatabánya Kultúrájáért Díjjal*” ismerte el a városi önkormányzat.

„*Közhivatalainkban a pontosság, a megbízhatóság és a képzettség adja meg azt a bizalmat, amellyel a közösség viseltetik iránta*” (Komárom Vármegyei Közlöny, 1895. június 1.). – Munkánkban mindannyian igyekszünk ennek a régi, de ma is aktuális, hármas elvárásnak eleget tenni.

Tapolcainé Sáray Szabó Éva

Olvasás- és könyvtárszociológiai vizsgálatok Hargita megyében

A csíkszeredai Hargita Megyei Könyvtár munkatársai 2004 tavaszán (április–május hónapokban) olvasással vagy olvasást érintő tényezőkkel kapcsolatos felméréseket végeztek a megye községeiben. Az egyik felmérés tárgyát a községi könyvtárak képezték, ezek helyzete, adottságai, szolgáltatásai a 2001–2003-as periódusban, a másik felmérés pedig a lakosság olvasói, könyvtárhasználói, média-fogyasztói, számítógép-használói szokásaira terjedt ki.

Munkánkat anyagilag támogatta a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, szakmai segítséget nyújtott Nagy Attila, a Könyvtári Intézet munkatársa és Sorbán Angella szociológus, a kolozsvári Trend Társadalomkutató Műhely vezetője.

A VIZSGÁLATOK MÓDSZERE

Könyvtári felmérés

Hargita megyében 2004-ben összesen 52 községi könyvtár létezett, ebből kettő nem működött, további 10 pedig valamilyen okból kifolyólag, vizsgálatunk idején nem szolgáltatott adatot. Tehát 40 községi könyvtárból sikerült adatokat gyűjteni, esetenként a helyi könyvtáros véleményét, meglátásait lejegyezni. A községi könyvtárak helyzetét célzó vizsgálat keretében figyelembe vettük a romániai hivatalos könyvtári statisztika kérelmeit, a Román Közkönyvtári Egyesület statisztikai szakbizottsága által kidolgozott teljesítménymutató rendszert (PROBIP 2000), valamint az ISO 11620/1998 előírásait. Ezek után 32 községi könyvtár adatai bizonyultak összehasonlíthatónak, ezeket használtuk fel a különböző teljesítménymutatók kiszámításához.

A Hargita Megyei Könyvtár munkatársai ellátogattak az említett települések könyvtáraiba, és a könyvtárossal közösen átvizsgálták a könyvtár nyilvántartási dokumentumait a 2001, 2002 és 2003-as évekre vonatkozóan, bizonyos kérdések esetében pedig a könyvtáros becsléseit, véleményét lejegyeztük.

Lakossági felmérés

A lakossági felmérést egy 300 fős mintán végeztük, működő községi könyvtárral rendelkező településeken. A települések kiválasztásánál szem előtt tartottuk, hogy Hargita megye mindhárom régiója (Csík, Gyergyó, Udvarhely) képviselve legyen a lakosság arányának megfelelően. Így a csíki zónában három település, a gyergyói-ban kettő, az udvarhelyiben pedig négy került a mintába. A települések kiválasztásánál figyelembe vettük a település nagyságát, illetve távolságát a várostól. Vizsgáltunk egészen nagy települést (pl. Csíkszentdomokos), közepes méretűt (Salamás), illetve kicsit (Székelyderzs), olyat, amely közel található egy városhoz (Gyergyószárhegy), illetve olyat is, amely távol esik (Szentábrahám). Egy túlnyomórészt románok lakta község (Salamás) került a vizsgált mintába, a románság által képviselt arálynak megfelelően.

A mintába bekerült falvak

Település	Esetszám	Százalék
Parajd	58	19,3
Csíkszentdomokos	54	18,0
Salamás	35	11,7
Csíkszépvíz	32	10,7
Gyergyószárhegy	32	10,7
Lövéte	30	10,0
Kászonalház	25	8,3
Szentábrahám	24	8,0
Székelyderzs	10	3,3
Összesen	300	100,0

A lakossági mintán belül két almintát képeztünk: egyrészt az iskolások, diákok csoportjából (18 év alattiak), másrészt a felnőtt lakosság csoportjából.

A felnőtt lakosság kiválasztásánál véletlen kezdőpontú mintavételt alkalmaztunk, mintavételi keret pedig a települések választói névjegyzéke volt. Ennek alapján egy tetszőleges számtól elindulva (ez esetünkben a 8-as szám volt) választottuk ki a megkérdezendőket, az adott statisztikai léptéknek megfelelően. A léptéket úgy számoltuk ki, hogy a választói névjegyzékben szereplők számát elosztottuk az adott településre jutó kérdőívek számával. A 18 év alattiak csoportját a könyvtártagok közül választottuk ki, statisztikai léptéket alkalmazva (a könyvtárlátogatók számát osztva a kérdőívek számával).

A megkérdezettek

- **életkor szerinti megoszlása:** 33,1%, azaz 99 személy a 18 év alattiak csoportjába tartozik. 19,7%-ot tesz ki a 19–35 év közötti fiatalok, 27,6%-ot a középkorúak (36–60 év) és 19,7%-ot a 60 év fölöttiek aránya.
- **foglalkozás szerinti megoszlása:** egyharmaduk tanuló; felnőtt lakosság körében a mintában a legnagyobb csoportot a nyugdíjasok alkotják (21,6%), őket követik a munkások (16,7%), a háztartásbeliek (11,3%), az értelmiségiek (4,7%), a gazdálkodók (3,7%), valamint a vállalkozók (3,0%). A többi foglalkozási kategória (tisztviselő, mester, technikus stb.) alacsony arányban szerepel a mintában.
- **nem szerinti megoszlása:** 44,7% férfi, 55,3% nő.
- **nemzetiség szerinti megoszlása:** 89,3% magyar, 10,7% pedig román nemzetiségű.

HARGITA MEGYEI KÖZSÉGI KÖNYVTÁRAK HELYZETE

A lakosság száma a vizsgált községekben

A lakosság száma szerint Hargita megye községei változatos képet mutatnak. Gyakoribb a 2500–4500 lakosságú település (az esetek 52%-a), de hasonlóképpen előfordulnak 1500 lakosnál kisebb községek is. Hargita megyére kevésbé jellemzők a 6500 lakos fölötti községek.

A könyvtárosok iskolai végzettsége

Hargita megye községi könyvtáraiban közel egyenlő arányú az érettségizett (47,5%), illetve érettségivel és könyvtárosi képzettséggel is rendelkező könyvtárosok száma (45%). A községi könyvtárosok 5%-a egyetemi végzettségű; 2,5%-a rendelkezik érettséginél alacsonyabb iskolai végzettséggel.

A könyvtárak állománya

Az állomány nagysága a vizsgált könyvtárakban: összesen 418 316 könyvtári egység. A vizsgált könyvtárakra leginkább jellemző a 10–12 000 egységnyi állomány (az esetek 40%-a), de előfordul 1000 egység alatti állomány is. Csíkközmás község könyvtárában, amely 2003 októberében alakult. A legnagyobb állomány Gyergyótölgyes könyvtárában található, ez 17 215 egységet számlál.

A könyvtári dokumentumok típusok szerinti megoszlása: a dokumentumok túlnyomó többségét könyvek és folyóiratok képezik (418 279 kötet). Elvértve fordul elő hangkazetta (össz. 10), videokazetta (össz. 2), diafilm (össz. 4), hagyományos hanglemez (össz. 11), audio CD (1), egyéb dokumentum (össz. 9).

Az állomány elérhetősége: az esetek nagy többségében (82%) a teljes állomány szabadpolcon található.

Az állomány gyarapodása 2001–2003 között

Év	Kötetszám	Érték (lej)
2001	4 057	132 190 282
2002	2 783	163 805 849
2003	6 362	378 084 953
Összesen	13 202	674 081 084

Tartalmilag: 75% szépirodalom

Nyelv szerint: 80% magyar, 16% román, 4% más nyelvű

Forrás szerint:

- 58% jogi személyek adományai (leggyakrabban említett adományozók: Román Kulturális Minisztérium, Pro Libris Könyvtári Egyesület, Pro Hungaris Alapítvány, Kölcsey Ferenc Alapítvány, magyarországi testvértelepülések önkormányzatai, Székesfehérvári Könyvtár, Hargita, Kovászna, Vâlcea megyei könyvtárak),
- 25% helyi költségvetésből,
- 17% magánszemélyek adományai,
- elenyésző a pályázati forrás (össz. 20 kötet!).

Állományapasztás 2001–2003 között

- Összesen 9243 kötet
- Okok szerint:
 - 55% elavulás
 - 39% rongálódás
 - 6% elvesztés

Az állomány megfelelősége a könyvtáros megítélése szerint: a negyven megkérdezett könyvtáros közül 35 az állományát nagyobbbrészt megfelelőnek véli. öt könyvtáros nem tartja megfelelőnek állományát.

Az állomány fizikai állapota a könyvtárosok véleménye szerint többnyire jó, illetve elfogadható.

Könyvtárhasználat

Könyvtárhasználók

Összesen 11 672 személy.

A 2001–2003 között beiratkozott olvasók megoszlása:

- **foglalkozás szerint:** 67% tanuló, egyetemista; viszonylag kiegyensúlyozott arányban munkások és technikusok csoportja, tisztviselők, értelmiségiek csoportja, egyéb foglalkozások (11%, 9%, 11%). Meglepően kevés falusi olvasó vallja foglalkozásának a gazdálkodást (összesen 237 személy),
- **életkor szerint:** 14 év alatt 47%, 14 év felett 53%,
- **nemzetiség szerint:** magyar 81%, román 18%, egyéb 1%,

- **nemek szerint:** nő 62%, férfi 38%,
- **könyvtárlátogatások száma 2001–2003 között:**
 - 2001: 62 399 látogatás,
 - 2002: 57 075 látogatás,
 - 2003: 57 260 látogatás.

Olvasói szokások

Megkérdeztük, hogyan választanak könyvet a felnőttek és az iskolások. A könyvtárosok saját tapasztalataik, megítélésük szerint válaszoltak, nem a kölcsönzési nyilvántartás alapján. A válaszadók 50%-a szerint az iskolások háziolvasmányokat keresnek elsősorban, 27,5% szerint gyermekirodalmat, függetlenül a tananyagtól. Könyvtárosaink többsége úgy véli, hogy ismeretterjesztő kiadványokat ritkán keresnek a könyvtárban, és az iskolai vetélkedőkre sem itt készülnek fel a gyerekek. Kollégáink 40%-a úgy nyilatkozik, hogy a felnőttek többnyire szétnéznek a polcon, és valamit kiválasztanak, a megkérdezettek 30%-a szerint tanácsot kérnek a könyvtárostól. Kevés könyvtáros – a megkérdezettek 17,5%-a – állítja, hogy a felnőtt olvasók meghatározott művet keresnek a könyvtárban.

A könyvtárak forgalma

Év	Forgalmazott kötet	Helyben használt
2001	108 959	1781
2002	96 504	1631
2003	96 838	2417
Összesen	302 301	5829

Tartalom szerint a forgalmazott könyvek többsége szépirodalom (86%), a helyben használat aránya jelentéktelen.

A könyvtárak adottságai, felszereltsége

A könyvtárak székhelye az esetek 65%-ban a kultúrotthon épületében van.

A könyvtárak területe összesen 2370 m². Jellemzőnek mondható a 61–70 m²-es könyvtár (az esetek 27,5%-a), egy esetben a könyvtár területe meghaladja a 100 m²-t, de előfordulnak 30 m²-nél kisebb területű könyvtárak is.

A vizsgált könyvtárak 77,5%-ában nincs **olvasóterem**, az esetek 72,5%-ában nincs **raktár**. **A könyvtárak fűtése** az esetek 47,5%-ában megoldott, 45%-ban nem megoldott, néhány könyvtárban vizsgálatunk idején folyamatban volt a fűtés kiépítése.

A könyvtárak bútorzata az esetek 65%-ban még megfelelő, helyenként hiányos (30%), csupán két községi könyvtár rendelkezik korszerű bútorzattal.

A könyvtár hangulatát a megkérdezettek 30%-a kellemesnek véli, további 30% pedig penészes, hideg helyiségben tevékenykedik. Összeségben a negatív jellemzők gyakoribbak. A megkérdezettek 75%-a nyilatkozta, hogy betartja a programot. Leglátogatottabb napként a pénteket jelölik, a csúcsidezőszak a nap folyamán 12–14

óráig terjed. A vizsgált könyvtárak 30%-a (12 könyvtár) rendelkezik számítógéppel, kilenc könyvtár használ könyvtári szoftvert (BIBLIS).

Vizsgálatunk idején az állományok számítógépes feldolgozottsága nem volt jelentős mértékű, három könyvtárban volt internet-hozzáférés, tárgyi eszközök, mint tévé, video, telefon, fax, fénymásoló, nyomtató – a könyvtárak többségéből hiányoztak.

Könyvtári rendezvények 2001–2003 között

Összesen 436 rendezvényt tartottak.

Tíz könyvtár három év alatt egyáltalán nem szervezett rendezvényt, 13 könyvtár évente egy-két rendezvényt szervezett. Figyelemre méltó a galócási és a csíkszentdomokosi könyvtár tevékenysége, ahol kb. kéthetente került sor rendezvényre.

Javaslatok a könyvtár vonzóbbá tételére

A könyvtárosok javaslatai között az első három helyen szerepel:

- új kiadványok beszerzése,
- a fűtés megoldása,
- modernizálás, internetkapcsolat kiépítése.

Kollégáink kevésbé tartják fontosnak a könyvtári rendezvények szerepét (hagyományőrző rendezvények, ismeretterjesztő előadások, író-olvasó találkozók stb., 1-1 említés)

OLVASÁS ÉS MÉDIAFOGYASZTÁS HARGITA MEGYE FALUSI KÖRNYEZETÉBEN

Médiafogyasztói szokások és preferenciák

Televízió

A megkérdezettek 79,3%-ának van színes tévéje, mindössze 9,0%-ot tesz ki a fekete-fehér televíziót használók aránya, a családok 6,3%-ában van fekete-fehér, valamint színes készülék is, és a háztartásoknak csupán 5%-ában nincs televízió.

TELEVÍZIÓNÉZÉS GYAKORISÁGA

83,3% naponta néz tévét, 11,3% hetente; ennél ritkábban 1,7%, és 3,7%-ot tesz ki azok aránya, akik nem néznek tévét.

TELEVÍZIÓ ELŐTT TÖLTÖTT IDŐ

A tévé előtt töltött idővel kapcsolatban a napi 1-2 óra mondható a leggyakoribbnak (42,3%). A megkérdezettek közel egynegyede (21,7%) azonban „bizonyos műsorokat néz”, és a tévé előtt töltött idő ezek időtartamától függ; a 3 óránál több tévé előtt eltöltött idő a megkérdezettek egyötödét (20,3%) jellemzi, az 1 óránál keve-

sebb tévézés pedig 12,0%-ukat. A tévézési idővel kapcsolatosan továbbá elmondható, hogy a 1-2 órás tévézési idő a férfiaknál gyakoribb (49,3%), a nőknél ez az arány 36,4%, ugyanakkor az is, hogy „bizonyos műsorokat néz” (szelektál) nagyobb arányban jellemzi a nőket (férfiak 16,4%, nők: 26,1%).

TELEVÍZIO ELŐTT TÖLTÖTT IDŐ KORCSOPORTOK SZERINT

Az adatok alapján kijelenthető, hogy a 18 év alattiak több időt töltenek a tévé előtt, mint a többi korcsoport tagjai, ugyanakkor kevésbé szelektálnak a műsorok között, mint a felnőttek (a „bizonyos műsorokat néz” válasz leginkább a 19–35 év közöttieket jellemzi).

TELEVÍZIÓADÓK NÉZETTSÉGE

A nézett tévéadókkal kapcsolatban igen változatos a kép, ami értelemszerűen összefügg a kínálattal (helyi, országos, magyarországi, külföldi csatornák). A megkérdezettek a válaszadás során 48 tévéadót jelöltek meg, ám ebből 14 tévéadónak van 5% feletti nézettsége, ugyanakkor a nézett csatornák rangsorában messze „vezetnek” a magyarországi közszolgálati adók. A legmagasabb nézettsége a Duna Televíziónak van (62,0%), ezt követi az MTV2 42,0%-os nézettséggel. Következik a PRO TV (21,0%), a TVR1 (16,0%), a Romantica (13,3%), a Via Sat 3 (12,3%), a Discovery (11,4%), az F+ (11,3%), a Prima TV (11,3%), RTV1 (10,6%), a Minimax (9,3%), a TVR2 (6,6%), az Eurosport (5,3%) és az ATV (5,0%).

MŰSORPREFERENCIÁK

Első helyen a filmek szerepelnek, ezt követik a hírműsorok, az ismeretterjesztő adások, a zenés programok, valamint a sportműsorok. Kiemelést érdemel a zenés műsorok kedveltsége, hiszen a zenés üzenetekkel együtt a zenés műsorokat a megkérdezettek közel háromnegyede kedveli. A műsorpreferenciák életkor szerint szignifikáns eltéréseket mutatnak. A 18 év alattiak az átlagot meghaladó arányban jelölték meg a filmeket (91,9%), az ismeretterjesztő műsorokat (55,6%), illetve a zenés műsorokat (60,6%). A híreket leginkább a középkorúak (85,4%), valamint a férfiak (75,4%) követik; a 60 év felettiak az átlagosnál kisebb mértékben kedvelik a filmeket, és körükben a legmagasabb a zenés üzenetek kedvelőinek aránya (40,7%).

Video

A megkérdezettek közül csupán 19,7%-nak van videója.

VIDEONÉZÉS GYAKORISÁGA

Közel háromnegyedük (71,4%) egyáltalán nem szokott videózni, 18,9% csak akkor néz videót, ha adódik valami érdekes, további 4,6%-uk is inkább csak hétvégeken néz videót.

MŰSORPREFERENCIÁK

A videózók körében a videofilmek toplistáját az akciófilmek vezetik (53,4%), ezt követik a családi felvételek (40,6%), valamint a bűnügyi filmek (18,6%). A videózók legnagyobb aránya a 18 év alattiak körében van: 42,4%-uk szokott különböző rendszerességgel videózni, a többi korcsoport esetében a videózók aránya 30% körül van.

Rádióadók

A rádióhallgatással kapcsolatosan az adatok a televíziónézéstől eltérő képet mutatnak. Ez megmutatkozik egyfelől abban, hogy jóval kevesebben hallgatnak rádiót (59,3%), mint néznek tévét, ezeknek mintegy kétharmada hallgat naponta rádiót (69,1%), másfelől pedig abban, hogy a regionális és helyi rádiók kerülnek előtérbe. Ezek között is kiemelt helyet kap a Marosvásárhelyi Rádió (45,5%) és a MIX FM (19,1%). A többi regionális vagy helyi adó (kolozsvári, bukaresti, udvarhelyi, gyergyói stb.) hallgatottsága 10% alatt van (bizonyos helyi közösségekben hallgatottak) csakúgy, mint a Kossuth vagy Petőfi Rádió hallgatottsága, ami messze elmarad a Marosvásárhelyi Rádió mögött: Kossuth (8,4%), Petőfi (7,8%).

MŰSORPREFERENCIÁK

Bár igen színesek (26 műsor), a mezőnyt „lóhosszal” vezetik a zenés műsorok (50%), zenés üzenetek (25,8%), továbbá a hírek (36,5%).

A rádióhallgatók között az átlagnál nagyobb arányban vannak jelen a fiatal felnőttek (26–35 év – 66,1%), és kisebb arányban a 60 év fölöttiek (51,7%).

Személyi számítógép

A számítógéppel való ellátottság elég alacsonynak mondható. A megkérdezettek közel egynegyede (23,7%) válaszolta azt, hogy van neki vagy családjának személyi számítógépe. A számítógép-használók aránya ennél valamivel magasabb: 37,1%-uk szokott számítógépet használni.

SZÁMÍTÓGÉP-HASZNÁLAT GYAKORISÁGA

A napi számítógép-használat 9,5%-ukat jellemzi, többségük hetente vagy inkább hétvégeken használja a számítógépet (22,3%), 5,3% ritkábban.

SZÁMÍTÓGÉP-HASZNÁLAT ORIENTÁLTSÁGA

A játékok szerepelnek első helyen, 78,2% elsősorban játékra használja a számítógépet, kisebb-nagyobb rendszerességgel: 20,0% naponta, 49,1% hetente, 9,1% ritkábban. 62,8% használja a munkájához, 55,8% szövegszerkesztésre, 24,8% levelezésre, 25,7% pedig internetezésre.

SZÁMÍTÓGÉP-HASZNÁLAT KORCSOPORTOK SZERINT

A számítógép-használat a felmérés adatai szerint alapvetően életkor-specifikus, a legfiatalabb korosztály, a 18 éven aluliak túlnyomó többsége kisebb-nagyobb rendszerességgel számítógépezik, elsősorban többségük (89,1%) elsősorban játékra használja.

Olvasáskultúra

Családok könyvállománya

A háztartásoknak csupán 13,7%-ában nincsenek könyvek, leggyakoribb azonban az, hogy a könyvek száma 50 alatt van – egyharmadot (35,7%) tesz ki azok aránya, ahol a könyvek száma félszáz alatt van. 51–100 közötti könyvállománnyal

a háztartások 18,3%-a, 101–200 között 13%-a, 201–300 között 6%-a, 301–500 között 5,7%-a rendelkezik, az 500 kötetnél nagyobb könyvtárral rendelkezők aránya pedig mindössze 7,7%.

A családi könyvtárak tartalmi összetétele

Az otthoni könyvtárak állománya többségében magyar nyelvű szépirodalmi művekből áll (a válaszolók becslései alapján 31 317 kötet) ezt követik a mesés-könyvek (4471), román nyelvű szépirodalmi könyvek (2372), vallásos könyvek (2316), történelmi tárgyú könyvek (2039), szakkönyvek (2003) és útikönyvek (633).

Érdeemes megemlíteni egyfajta nyelvi törésvonalat a román és a magyar nemzetiségű válaszolók „otthoni könyvtára” között, nyelvek szerint. Ez azt jelenti, hogy a román nemzetiségűek nem rendelkeznek magyar nyelvű könyvekkel (szépirodalom), és a magyar családoknak mindössze 11,2%-a rendelkezik román nyelvű szépirodalmi könyvekkel. Ez a nyelvi törésvonal egyébként a televízióadók nézettségénél is megmutatkozott.

Könyvolvasás

A megkérdezetteknek valamivel több mint egynegyede (27%) olvas rendszeresen könyveket, 22%-a időnként (negyedévente legalább egyet), 19,7% ritkán (évente), 8,0% ennél is ritkábban. 23,3%-uk egyáltalán nem olvas könyveket.

A rendszeres könyvolvasás leginkább a fiatalabbakra jellemző (18 év alatt), ami nyilván összefügg azzal is, hogy iskolába járnak, a tananyag megköveteli, de az időnkénti (negyedévente, évente) könyvolvasás is leginkább erről a korcsoportról, illetve a fiatal felnőttekről mondható el (26–35 év között). A felnőtt lakosság többi csoportja sokkal kevesebbet olvas: a középkorúak 26,6%-a, a 60 év fölöttiek 47,5% -a egyáltalán nem olvas könyveket. Ugyanakkor a nemek szerinti bontás azt mutatja, hogy a nők az átlagnál magasabb arányban rendszeres könyvolvasók (35,2%), a férfiak pedig inkább időszakosan olvasnak könyveket.

A felmérés időpontjában olvasott művek

A felmérés időpontjában a megkérdezetteknek 28,7%-a olvasott valamilyen könyvet. Az olvasott szerzők és könyvcímek természetesen rendkívül sokfélék (összesen 56 szerző és 85 könyvcím). A szerzők vonatkozásában azonban kijelenthető, hogy körülbelül egyenlő arányban magyar (27) és külföldi szerzők (25) és csupán 4 közöttük a román szerző. Bár nagyon szórt mind a szerzők, mind a könyvcímek megoszlása, a statisztika szerint a többször is említett (jelenleg olvasott) szerzők között túlnyomórészt magyar „klasszikusok” szerepelnek. A „jelenleg olvasók” 9,3%-a Jókait olvas, 4,6–4,6%-uk Tamásit, Wass Albertet, Benedek Eleket, Molnár Ferencet, 3,4–3,4% Móriczot, Gárdonyit, Mikszáthot. A jelenleg olvasott könyveknek csupán 2,7%-a „könyvesboltból frissen vásárolt könyv”, az esetek többségében vagy már megvolt, vagy kölcsönözta könyvtárból, barátoktól, esetleg ajándékba kapta.

A legkedveltebb szerzők

A legkedveltebb szerzők sorában 84 szerzőt említettek a megkérdezettek. Ebből azonban csak 15-öt jelöltek meg öten vagy ötnél többen. Itt is látszik azonban a

nyelvi törésvonal: a magyar megkérdezettek alig említenek román szerzőket (két eset), a románok pedig egyáltalán nem neveztek meg magyarokat.

Könyvtárhasználat

Könyvtártagság

A megkérdezettek 29,7%-a tagja egy könyvárnak, 9,8% több könyvárban is tag, 33,8% régebben volt könyvtártag, de már nem az, 26,7% pedig nem volt sohasem könyvtárnak tagja. 41,3% jár könyvtárba kisebb-nagyobb rendszerességgel, ebből minden második (52,4%) leginkább havonta látogatja a könyvtárat. A 300 megkérdezett közül 109 (36,3%) tagja a helyi, falusi könyvtárnak.

Könyvtárlátogatók kor szerinti megoszlása

A könyvtárlátogatók zömmel a fiatalabb korcsoport tagjai (74,5%-uk 18 év alatti), 11,9%-uk 26–35 év közötti, 8,5%-uk 36–60 év közötti, 5,1%-uk 60 év fölötti.

Könyvtárlátogatók nem szerinti megoszlása

A könyvtárlátogatók körében az átlagosnál magasabb arányt képviselnek a nők (58%).

Könyvtárlátogatás célja

A könyvtárlátogatások célja alapvetően a könyvkölcsönzés (98,2%). Emellett még említették a tanulmányokhoz való adatgyűjtést (12,3%), az információ-kérést (6,9%), a fénymásolást (1%), a szabadidő eltöltését (1%), a rendezvényeken való részvételt (1%), valamint az újságolvasást (1%).

A könyvtár kínálatával való elégedettség mértéke

A könyvtár kínálatával a könyvtárlátogatók közel fele (47,3%) inkább elégedett, 41,8% nagyon elégedett, és csupán 9,1% inkább elégedetlen. Az elégedettség tekintetében csak az idősek térnek el ettől az átlagtól, az idősebb könyvtárlátogatók kétharmada 66,7% nagyon elégedett a könyvtár kínálatával.

A könyvtár állományának megítélése

A könyvtárlátogatók a könyvtár állományát zömmel „kiegyensúlyozottnak” értékelték, olyan értelemben, hogy vannak új és régi könyvek is (69,1%), 17,3% ítélte meg úgy, hogy túlnyomórészt régi, elhasznált kiadványok vannak, 8,2% szerint „elég gyakran kapnak új kiadványokat”. (A fennmaradó rész nem válaszolt vagy nem tudta megítélni.)

A könyvtár állományának gyarapítására vonatkozó javaslatok

A könyvtárakat a könyvtárlátogatók „gyarapítanák”. A gyarapítandó kiadványok rangsorát a természettudományos kiadványok vezetik (47,2%), ezt követik a gyermekek tanulását elősegítő segédkönyvek (40%), a nyelvkönyvek (37,1%), az ismeretterjesztő könyvek (27,2%), az új kortárs irodalom, publicisztika (27,2%), a friss CD-k, videokazetták (20,9%), a vallás, filozófia, pszichológia (20%), a társa-

dalomtudományok, honismeret, régészet (17,2%), valamint a klasszikus irodalmi művek (12,7%).

A keresett kiadványok előfordulási gyakorisága

Minden második (50%) könyvtárlátogató úgy nyilatkozott, hogy előfordul, hogy a könyvtárban nincs meg az a kiadvány, amit keres, 4,5% csak ritkán találja meg, amit keres, és 42,7% mondta, hogy a „keresett könyv mindig megtalálható a könyvtárban”.

A könyvtáros viszonyulása az olvasókhöz

A könyvtárosok olvasókhöz való viszonyulását a könyvtárlátogatók igen pozitívan jellemezték: 79,1% szolgálatkésznek, barátságosnak, 18,2% udvariasnak. kimértnek jellemezte a helyi könyvtárost. Bíráló jellemzéseket elhanyagolható arányban tettek a könyvtárosokra

Kölcsönözhető könyvek száma, kölcsönzési határidő

Túlnyomó többségük elégedett a kölcsönözhető könyvek számával (97,3%), a kölcsönzési határidővel már valamivel kevesebben elégedettek (88,2%), 11,8% több időre szeretné kölcsönözni a könyveket.

A könyvtár hangulata

A könyvtárlátogatók 35,8%-a kellemesnek, 29,5%-a csendesnek, 27,5%-a otthonosnak, 4,6%-a ridegnek ítélte a könyvtár hangulatát

Nyitvatartási program

A könyvtár nyitvatartási programjára vonatkozóan tavasszal, ősszel és télen a délutáni órákat (15–18) tartják a legtöbben a legmegfelelőbbnek (átlagosan 56%). Nyáron, amikor vakáció van – tekintve, hogy a könyvtárlátogatók zömmel diákok –, már „szabadabb könyvtár-nyitvatartási programot látnának szívesen (inkább megfelelnek a reggeli (8–10) és a délelőtti órák (10–12), csakúgy, mint az esti órák (18–20). Az is elmondható, hogy a déli órákat (12–15) a megkérdezetteknek átlagosan egynegyede tartja jónak minden évszakban, a reggeli órák pedig (8–10) a legkevésbé felelnek meg a könyvtárlátogatóknak (minden évszakban 10% alatt marad a reggeli órákat jónak tartók aránya).

A könyvtárlátogatók elégedettségének okai

A könyvtárlátogatók 43,5%-a szokott elégedetlenül távozni a könyvtárból. Ennek oka, hogy nincs meg a keresett könyv (54,9%), vagy már kikölcsönözték (37,3%), továbbá, hogy a könyvtáros nincs a munkahelyén (6%)

Változtatási javaslatok

Összegzésképpen: sok a tennivaló a Hargita megyei falusi könyvtárak állapotának javításában, vonzóbbá tételében a helyi közösségek számára. A könyvtárlátogatók megfogalmazták, melyek a legfontosabb „javítanivalók” a könyvtárakban: a kínálat bővítése (49,5%), a könyvtár tágasabbá tétele (33,9%), rendezvények szervezése (22,9%), fénymásoló beszerzése (13,7%), nyitvatartási program megváltoztatása (10,0%), internet bekötése (7,3%), a berendezés korsze-

rűsítése (7,3%), számítógépek beszerzése az olvasók számára (2,7%), megfelelő épületbe költözés (2,7%), olvasóterem kialakítása (2,7%).

KÖVETKEZTETÉSEK

Olvasóarány

A vizsgált időszakban (2001–2003) a megkeresett 40 községi könyvtár közül 32 bizonyult minden szempontból működőképesnek. Ezek adatait használtuk a teljesítménymutatók kiszámításához. Az átlagos olvasóarány a vizsgált periódusra 9,5%.

Tehát a lakosság 9,5%-a részesült könyvtári szolgáltatásban 2001–2003 között. A lakosság válaszaiból az derül ki, hogy 29,7% tagja egy könyvtárnak, 9,7% több könyvtárnak is. Ezek szerint, a könyvtárhasználó falusi lakosság elsősorban nem a községi könyvtárat látogatja.

A községi könyvtár állományának megítélése

A megkérdezett könyvtárosok többsége (35 könyvtáros a 40-ből) az állományt nagyjából megfelelőnek ítéli, hasonlóan vélekedik a lakosság is. Ennek ellentmond az állomány forgási sebessége. A számításba vett 32 könyvtár átlagos értéke 0,3 a 2003-as évre. Tehát 2003 folyamán, statisztikailag számítva az összállomány 3/10 része használódott. Ebből következik, hogy az állományokat sok fölösleges kiadvány terheli, szükséges az állományelemzés és a szakszerű selejtezés. Ugyanilyen fontos az állomány gyarapítása is. Amint a könyvtárak adataiból kiderült, a gyarapítás többségét irodalmi művek képezik. A megkérdezett lakosság viszont nagyobb mértékben igényli a természettudományi művek beszerzését.

A községi könyvtár működése

A könyvtár nyitvatartása függ a könyvtáros munkaviszonyától. Teljes munkaidős alkalmazás esetében leggyakoribb a 8–16 órai program. A könyvtárosok csúcsidőszaknak 12–14 órát jelölik, a lakossági felmérésből az derül ki, hogy leginkább 15–18 óra lenne alkalmas számukra könyvtárlátogatásra.

A könyvtár hangulatát nagyjából egyenlő arányban ítélik kellemesnek a könyvtárosok és a lakosság is. A kellemetlen, penészes könyvtárakat a lakosság jóval kisebb mértékben észleli, mint az ott dolgozó könyvtárosok.

Mi teszi vonzóbbá a könyvtárat?

A könyvtárosok és a lakosság egybehangzó véleménye szerint: elsősorban a kínálat bővítése. A megkérdezett lakosság kis része hiányolja a számítógépet és egyéb tárgyi eszközöket a könyvtárból. Legnagyobb eltérés a könyvtárosok és a

lakosság véleménye között a rendezvények szerepének megítélésében mutatkozik. A falusi lakosság igényli a könyvtári rendezvényeket, ezt az igényt mindenképpen figyelembe kell venni.

Hiányosságok és sikerek

Vizsgálatunk nem terjedt ki az iskolai könyvtárakra, így hiányos képet kaptunk a falusi könyvállományokról, a falusi lakosság könyvtári ellátásáról. Nem tártunk fel összefüggéseket a lakossági vizsgálat fontos elemei között: pl. olvasás–számítógép-használat–televíziónézés, rendszeres olvasás–könyvtári tagság, községi könyvtári tagság–egyéb könyvtári tagság stb. Vizsgálatunk által Hargita megye könyvtári számára „emberközelpel” került a statisztika, az intézmények szembesültek a lakosság elvárásaival.

Az elmúlt három évben a vizsgálat bizonyos eredményei támpontot nyújtottak a közös informatikai projekthez, és a könyvtárak közötti együttműködés kiindulópontját jelentették szakmai rendezvények terén.

Kopacz Katalin-Mária-Bedő Melinda

A Publika Magyar Könyvtári Kör 2006. évi rövidített szakmai és pénzügyi beszámolója

A Publika Magyar Könyvtári Kör az Országos Széchényi Könyvtárban tartotta éves közgyűlését 2007. március 6-án az alábbi napirenddel:

- beszámoló a 2006. évi szakmai tevékenységről,
- pénzügyi beszámoló,
- az Ellenőrző Bizottság jelentése,
- tisztújítás,
- 2007. évi tervek.

A tisztújító közgyűlést Biczák Péter elnökségi tag vezette, a beszámolókat Billedi Ferencné elnök, illetve Hivatal Nándorné ellenőrző bizottsági elnök tartotta.

A PMKK szervezeti életéről elmondta, hogy a múlt évben az egyesület tevékenysége iránt a szakemberek körében az érdeklődés növekedett, ami elsősorban az akciók iránt nyilvánult meg és személyes támogatást is jelentett. A szervezet kommunikációs lehetőségeinek növelése céljából honlapfejlesztés, új levelező kialakítása történt. A PMKK elnöksége éves ütemterv alapján végezte munkáját. Rendszeresen, negyedévenként tartotta üléseit, az irányító munkát jól szolgálta az intenzív elektronikus kommunikáció. A szakmai tevékenység eredményei főként a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok könyvtári ellátásának kérdéseivel fog-

lalkozó szakértői tevékenységben, szakemberképzésben, a nemzetközi kooperáció kiszélesítésében jelölhető meg.

Színvonalas rendezvényekre került sor a beszámolási időszakban, ilyen volt az **eTanulás – Könyvtár – Internet** című konferencia 2006. május 3-án Sárospatakon, a Zrínyi Ilona Városi Könyvtárban (a konferenciához kapcsolódó tanulmányi kirándulás ezúttal Kárpátaljára vezetett); a **görögországi workshop és tanulmányút** 2006. június 17-e és 24-e között, amely az Interreg II.C Light projekthez kapcsolódott; valamint az **Információ hozzáférés – esélyteremtés, e-könyvtári szolgáltatások lehetőségei a társadalmi befogadás támogatásában** címmel rendezett konferencia a Pest Megyei Könyvtárral és a Könyvtári Intézettel közösen, Szentendrén, a Pest Megyei Könyvtárban 2006. november 22-én. A konferenciákat a Nemzeti Kulturális Alap is támogatta. A tevékenységről szóló részletes beszámoló a Publika honlapján (www.ki.oszk.hu/publika) olvasható.

A szakmai tevékenységről szóló beszámolót a pénzügyi beszámoló, majd pedig az ellenőrző bizottság elnökének jelentése követte. A közgyűlés a beszámolókat és jelentéseket egyhangúlag elfogadta.

A PMKK 2006. évi gazdálkodását az alábbi egyszerűsített mérleg mutatja:

Pénzbevételek	ezer Ft
Alaptevékenység	25 353
Tagdíj	17
Egyéb bevételek	25 336
Ráfordítások	23 073
Tárgyévi eredmény	2 280

A beszámoló elhangzása és elfogadása után tisztújításra került sor. Az új tisztségviselők:

elnök: Billédi Ferencné,
az elnökség tagjai: Bartos Éva,
Biczák Péter,
Gellér Ferencné,
Szabó Imréné,
pótagok: Bertalanné Kovács Piroska,
Hivatal Nándorné.
az Ellenőrző Bizottság elnöke: Gócza Gyuláné,
tagjai: Beniczky Gáborné,
Bobok Bea.

A közgyűlés a 2007. évi tervek ismertetésével zárult.

A Publika Magyar Könyvtári Kör megköszöni minden közreműködőnek, tisztségviselőnek az elmúlt évben végzett munkát, és a továbbiakban is számít aktív részvételükre.

Vezetőséget választott a Magyar Könyvtárosok Egyesülete

Az MKE 2007. március 28-án megtartotta tisztújító küldöttközgyűlését, amelyen a jelen levő 126 küldött megválasztotta az egyesület vezetőségét a következő négy évre (2007–2010).

Az egyesület elnöke:	Bakos Klára
Az egyesület főtitkára:	Nagy Anikó
Az elnökség tagjai:	Barátné Hajdu Ágnes Bartos Éva Dávid Boglárka Fehér Miklós Horváth Sándor Domonkos Kiss Gábor Mándli Gyula
Az elnökség póttagjai:	Balogh Margit Venyigéné Makrányi Margit
Az ellenőrző bizottság elnöke:	Biczák Péter
Az ellenőrző bizottság tagjai:	Elekes Eduárdné Fülöp Attiláné Gyüszí László Tózsér Istvánné
Az ellenőrző bizottság póttagja:	Mender Tiborné

